

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN**

BÙI THỊ MINH NGUYỆT

**CHÍNH SÁCH CHO THUÊ MÔI TRƯỜNG RỪNG
TẠI CÁC VƯỜN QUỐC GIA Ở KHU VỰC PHÍA BẮC VIỆT NAM
– NGHIÊN CỨU TẠI VƯỜN QUỐC GIA BA VÌ, TAM ĐẢO, BẾN EN**

**CHUYÊN NGÀNH: KINH TẾ NÔNG NGHIỆP
MÃ SỐ: 62.62.01.15**

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

*Người hướng dẫn khoa học: 1. PGS.TS Vũ Đình Thắng
2. PGS.TS Trần Quốc Khánh*

Hà Nội - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của bản thân. Các số liệu, kết quả trình bày trong Luận án này là trung thực, chưa được sử dụng để bảo vệ bất kỳ Luận án nào, không trùng lặp với các công trình khoa học đã được công bố. Các thông tin trích dẫn trong Luận án đã được chỉ rõ nguồn gốc. Các hình, bảng biểu không ghi nguồn trích dẫn là của tác giả.

Hà Nội, ngày 5 tháng 03 năm 2014

Tác giả

BÙI THỊ MINH NGUYỆT

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc và chân thành cảm ơn PGS.TS Vũ Đình Thắng và PGS. TS Trần Quốc Khánh - những người Thầy đã chỉ bảo, hướng dẫn và giúp đỡ tôi rất tận tình trong suốt thời gian thực hiện và hoàn thành Luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn Trường Đại học Kinh tế quốc dân, Viện Đào tạo sau Đại học, Khoa Bất động sản và Kinh tế tài nguyên, Trường Đại học Lâm nghiệp, Khoa Kinh tế và Quản trị kinh doanh, Bộ Nông nghiệp và PTNT, VQG Ba Vì, Tam Đảo, Bến En đã tạo điều kiện và giúp đỡ tôi thực hiện Luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn các đồng nghiệp và bạn bè vì sự ủng hộ và những ý kiến đóng góp quý báu giúp tôi hoàn thành Luận án.

Cuối cùng tôi xin cảm ơn các thành viên trong gia đình đã động viên, ủng hộ, chia sẻ và là chỗ dựa tinh thần giúp tôi tập trung nghiên cứu và hoàn thành bản luận án của mình.

Chân thành cảm ơn !

Hà Nội, ngày 5 tháng 03 năm 2014

Tác giả

BÙI THỊ MINH NGUYỆT

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

BQL	Ban quản lý
BV&PTR	Bảo vệ và phát triển rừng
CP	Chính phủ
DN	Doanh nghiệp
DLST	Du lịch sinh thái
DT	Diện tích
ĐVT	Đơn vị tính
IUCN	Tổ chức quốc tế về bảo tồn thiên nhiên
KBTTN	Khu bảo tồn thiên nhiên
KDL	Khu du lịch
NN&PTNT	Nông nghiệp và phát triển nông thôn
MTR	Môi trường rừng
PCCCR	Phòng chống chữa cháy rừng
QĐ	Quyết định
QLBVR	Quản lý bảo vệ rừng
RPH	Rừng phòng hộ
TB	Thông báo
TNR	Tài nguyên rừng
UBND	Ủy ban nhân dân
VQG	Vườn quốc gia
XDHT	Xây dựng hạ tầng
WTP	Willingness to pay (sẵn lòng chi trả)

MỤC LỤC

Mục lục.....	i
Danh mục các bảng.....	viii
Danh mục các hình.....	ix
MỞ ĐẦU.....	1
1. Sự cần thiết nghiên cứu của đề tài luận án.....	1
2. Mục tiêu nghiên cứu, đối tượng, phạm vi nghiên cứu.....	3
3. Đóng góp mới của luận án.....	4
4. Phương pháp nghiên cứu.....	5
5. Kết cấu của Luận án.....	9
Chương 1. TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU.....	10
1.1. Tình hình nghiên cứu trên thế giới.....	10
1.1.1. Các nghiên cứu về giá trị của rừng, giá trị dịch vụ môi trường rừng.....	10
1.1.2. Các nghiên cứu về khai thác dịch vụ DLST tại VQG.....	12
1.1.3. Các công trình nghiên cứu về chính sách cho thuê môi trường rừng kinh doanh DLST tại VQG.....	14
1.1.4. Các công trình nghiên cứu về lượng giá giá trị dịch vụ môi trường rừng và xác định giá thuê môi trường rừng.....	20
1.2. Các công trình nghiên cứu ở Việt Nam.....	26
1.2.1. Các công trình nghiên cứu về hệ thống quản lý rừng ở Việt Nam.....	26
1.2.2. Các công trình nghiên cứu về xác định giá trị của rừng tại Việt Nam.....	27
1.2.3. Các công trình nghiên cứu về thuê rừng và thuê môi trường rừng.....	30
Chương 2. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ CHÍNH SÁCH CHO THUÊ MÔI TRƯỜNG RỪNG TẠI CÁC VƯỜN QUỐC GIA.....	32
2.1. Thuê môi trường rừng tại các Vườn quốc gia.....	32
2.1.1. Khái niệm và vai trò của rừng đối với đời sống xã hội.....	32
2.1.2. Vườn quốc gia và hệ thống vườn quốc gia ở Việt Nam.....	33
2.1.3. Khái niệm môi trường rừng và cho thuê môi trường rừng VQG.....	39
2.2. Chính sách cho thuê môi trường rừng Vườn quốc gia.....	45
2.2.1. Khái niệm về chính sách và chính sách cho thuê môi trường rừng.....	45
2.2.2. Các yếu tố cơ bản hình thành chính sách cho thuê môi trường rừng.....	46

2.2.3. Hệ thống tổ chức xây dựng chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG	47
2.2.4. Định hướng xây dựng chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG	47
2.3. Kinh nghiệm trong xây dựng và thực hiện chính sách cho thuê môi trường rừng trên thế giới và ở Việt Nam	48
2.3.1. Bài học kinh nghiệm từ thực tiễn trên thế giới	48
2.3.2. Kinh nghiệm trong khai thác dịch vụ môi trường rừng tại VQG ở Việt Nam	57
2.3.3. Bài học kinh nghiệm trong hoàn thiện chính sách cho thuê môi trường rừng	59
Chương 3. THỰC TRẠNG CHÍNH SÁCH VÀ THỰC HIỆN CHÍNH SÁCH CHO THUÊ MÔI TRƯỜNG RỪNG TẠI VƯỜN QUỐC GIA BA VÌ, TAM ĐẢO, BẾN EN	62
3.1. Khái quát về VQG khu vực phía Bắc Việt Nam	62
3.2. Đặc điểm của Vườn quốc gia Ba Vì, Tam Đảo, Bến En ảnh hưởng đến thực hiện chính sách cho thuê và thuê môi trường rừng	62
3.2.1. Lịch sử hình thành các VQG nghiên cứu	62
3.2.2. Hiện trạng đất đai, tài nguyên du lịch tại VQG Ba Vì, Tam Đảo, Bến En	64
3.2.3. Đánh giá kết quả khai thác tiềm năng tự có để phát triển DLST tại VQG Tam Đảo, Ba Vì, Bến En	67
3.2.4. Các hoạt động cơ bản tại VQG nghiên cứu	70
3.3. Chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG được áp dụng tại các VQG nghiên cứu trong thời gian qua	73
3.3.1. Hoàn cảnh ra đời của chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG	74
3.3.2. Chủ trương, quan điểm của Đảng và Nhà nước về cho thuê môi trường rừng tại VQG	75
3.3.3. Mục tiêu của chính sách thuê môi trường rừng kinh doanh DLST tại VQG	78
3.3.4. Hệ thống văn bản pháp lý liên quan đến cho thuê môi trường rừng VQG	78
3.4. Thực trạng thực hiện chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG Ba Vì, Tam Đảo, Bến En	84
3.4.1. Công tác tuyên truyền phổ biến, xây dựng phương án cho thuê môi trường rừng tại VQG nghiên cứu	84
3.4.2. Xác định, lựa chọn các tổ chức thuê môi trường rừng tại VQG nghiên cứu	86

3.4.3. Xác định giá thuê, các điều khoản trong hợp đồng thuê môi trường rừng và ký kết hợp đồng thuê môi trường rừng tại các VQG nghiên cứu	88
3.4.4. Công tác kiểm tra, giám sát tình hình thực hiện hợp đồng thuê môi trường rừng tại VQG nghiên cứu	100
3.4.5. Kết quả thực hiện chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG Ba Vì, Tam Đảo, Bến En	100
3.5. Đánh giá tác động của chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG Ba Vì, Tam Đảo, Bến En.....	114
3.5.1. Những tác động tích cực	114
3.5.2. Tác động chưa tích cực của chính sách cho thuê môi trường tại các VQG và những nguyên nhân.....	118
Chương 4. GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN CHÍNH SÁCH CHO THUÊ MÔI TRƯỜNG RỪNG TẠI VƯỜN QUỐC GIA KHU VỰC PHÍA BẮC VIỆT NAM	125
4.1. Cơ sở hoàn thiện chính sách cho thuê môi trường rừng tại các VQG khu vực phía Bắc Việt Nam.....	125
4.1.1. Chủ trương của Đảng và Nhà nước ảnh hưởng tới việc hoàn thiện chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG	125
4.1.2. Bối cảnh trong nước và thế giới ảnh hưởng đến tới việc hoàn thiện chính sách cho thuê môi trường rừng tại các VQG.....	129
4.2. Mục tiêu hoàn thiện chính sách cho thuê môi trường rừng tại các VQG khu vực phía Bắc Việt Nam.....	137
4.3. Một số giải pháp hoàn thiện chính sách cho thuê môi trường rừng tại các VQG khu vực phía Bắc Việt Nam.....	139
4.3.1. Giải pháp liên quan đến xây dựng chính sách.....	140
4.3.2. Giải pháp thực hiện chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG	153
KẾT LUẬN	162

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Phương pháp lượng giá được sử dụng cho các loại hàng hóa và dịch vụ môi trường rừng	24
Bảng 1.2. Tổng hợp kết quả lượng giá giá trị du lịch và giải trí của rừng.....	24
Bảng 1.3. Các phương pháp định giá rừng tự nhiên	28
Bảng 1.4. Phương pháp xác định giá các loại rừng.....	30
Bảng 3.1. Diện tích đất đai của các VQG nghiên cứu	64
Bảng 3.2. Số lượng loài động, thực vật ở các VQG nghiên cứu.....	65
Bảng 3.3. Tổng hợp kết quả tính giá thuê môi trường rừng tại VQG Ba Vì	89
Bảng 3.4. Số lượng đơn vị được phép thuê môi trường rừng tại VQG Ba Vì.....	101
Bảng 3.5: Bảng tổng hợp diện tích cho các doanh nghiệp thuê môi trường rừng tại VQG Ba Vì.....	102
Bảng 3.6: Diễn biến tài nguyên rừng sau khi thuê môi trường tại VQG Ba Vì.....	106
Bảng 3.7. Mức đầu tư bảo vệ rừng của các đơn vị thuê môi trường rừng năm 2010 ...	107
Bảng 4.1. Dự báo giá trị dịch vụ môi trường (triệu USD)	126
Bảng 4.2. Ý kiến đánh giá về chính sách cho thuê môi trường rừng tại VQG Ba Vì...	135
Bảng 4.3. Nội dung cơ bản của phương án cho thuê rừng.....	148

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 1.1. Phân loại phương pháp lượng giá không dựa vào thị trường.....	21
Hình 3.1. Diện tích đất đai của các VQG nghiên cứu	65
Hình 3.2. Tình hình thu hút khách du lịch đến VQG nghiên cứu	68
Hình 3.3. Doanh thu từ bán vé tại VQG nghiên cứu.....	68
Hình 3.4. Doanh thu bán vé theo các tháng tại VQG Ba Vì	70
Hình 3.5. Số lượng khách theo các tháng tại VQG Tam Đảo.....	70
Hình 3.6. Doanh thu từ hoạt động cho thuê môi trường rừng tại VQG Ba Vì	103
Hình 3.7. Tổng doanh thu của các khu du lịch tại VQG Ba Vì.....	104
Hình 3.8. Doanh thu từ DLST của VQG Ba Vì và các đơn vị thuê môi trường rừng.	104
Hình 3.9. Cơ cấu nguồn thu của KDL Thiên Sơn - Suối Ngà và KDL Thác Đa	105
Hình 3.10. Tình hình thu hút khách du lịch tại VQG Ba Vì.....	108
Hình 3.11. Tình hình thu hút khách du lịch tại các đơn vị nhận thuê môi trường rừng tại VQG Ba Vì.....	108
Hình 3.12. Thay đổi cơ cấu nguồn thu của VQG Ba Vì.....	118

MỞ ĐẦU

1. Sự cần thiết nghiên cứu của đề tài luận án

Rừng là quần thể sinh vật bao gồm: thực vật, động vật, vi sinh vật và các yếu tố môi trường sinh thái như: đất, nước, thời tiết, khí hậu,.... Vì vậy, giá trị của rừng không chỉ nằm trong các sản phẩm gỗ mà tiềm ẩn một giá trị rất lớn khác là dịch vụ môi trường rừng [26]. Ý thức được giá trị nhiều mặt của rừng, vai trò của Đa dạng sinh học trong cuộc sống nên nhiều nước trong đó có Việt Nam đã thành lập các VQG để bảo tồn các giá trị của rừng. Tính đến 30/12/2011 cả nước có 30 VQG được phân bố ở nhiều vùng miền cả nước [21]. VQG được thành lập với chức năng là để bảo tồn tài nguyên, mẫu chuẩn hệ sinh thái rừng của quốc gia, bảo vệ nguồn gen sinh vật rừng, nghiên cứu khoa học, bảo vệ di tích lịch sử, danh lam thắng cảnh, phục vụ nghỉ ngơi, du lịch,... Đây là những hoạt động công ích nên về nguyên tắc, những khu rừng này được ngân sách Nhà nước cấp kinh phí và được giao cho các tổ chức Nhà nước (Ban quản lý rừng) trực tiếp quản lý. Thực tế hiện nay, nguồn kinh phí từ ngân sách hạn hẹp làm ảnh hưởng đến công tác BV&PTR tại các VQG, đặc biệt là tận dụng các tiềm năng của VQG để phát triển kinh tế, tăng nguồn thu từ rừng, huy động các nguồn lực của xã hội.

Trong những thập kỷ gần đây, khai thác các lợi ích từ các VQG, đặc biệt là giá trị sử dụng gián tiếp của rừng (giá trị dịch vụ môi trường rừng), trong đó có dịch vụ DLST được nhiều VQG trên thế giới quan tâm và thử nghiệm. Việt Nam cũng cho phép các VQG chủ động tổ chức các hoạt động kinh doanh DLST để tạo nguồn thu đầu tư lại cho việc BV&PTR, giảm gánh nặng cho ngân sách Nhà nước, đồng thời góp phần thay đổi nhận thức về vai trò và giá trị nhiều mặt của rừng. Tuy nhiên, nhưng hoạt động này tiến hành rất chậm chạp tại các VQG, có nơi không triển khai được do không có nguồn kinh phí để xây dựng cơ sở hạ tầng phục vụ cho loại hình dịch vụ DLST....

Một xu thế phát triển mới trong thời gian gần đây là các công ty, tổ chức, cá nhân có nhu cầu thuê môi trường rừng tại các VQG để kinh doanh DLST. Mặc dù mới được hình thành, nhưng đây là một hướng phát triển có tiềm năng và nhận được sự